

Διπλωματική εργασία: Διαβίωση με κινητική δυσχέρια
“Κατοικία και κήπος στον Άναυρο”

Επιβλέπων: Μανωλίδης Κώστας,
Επίκουρος καθηγητής
Φοιτήτρια: Κοντοστάθη Ελένη

Φεβρουάριος 2010

Βλέποντας τη φύση είτε με το μικροσκόπιο είτε με το τηλεσκόπιο, το αναπτυσσόμενο και ζωντανό κομμάτι της φαίνεται σαν να αποτελείται από άπειρα στοιχεία που συντίθενται ακανόνιστα αλλά με τρόπο ευέλικτο... απ' το τίποτα. Ο σχηματισμός τους αλλάζει περιοδικά, ακολουθώντας τη μεταβολή του χρόνου κι επομένως, η εμπειρία του φυσικού χώρου δεν είναι θέμα αντίληψης ή σύλληψης μόνο, αλλά και της αμοιβαίας δράσης ανάμεσά τους. Η φύση, ως κάτι προσωρινό, ποτέ δε σταματά να μεταβάλλεται από μια ακραία κατάσταση σε μια άλλη. Ο χώρος μεταβάλλεται σύμφωνα με τη φύση, αφού η φύση επιδρά σε αυτόν, κι έτσι αλληλοσυμπληρώνονται και αλληλοσχετίζονται. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι, και ο χώρος και η φύση, υπόκεινται σε μετασχηματισμούς κι ακόμη, στο ότι βιώνονται με τρόπο ζωντανό.

Η διαδικασία σχεδιασμού είναι συνδεδεμένη με ιδέες.
Οι ιδέες είναι συνδεδεμένες με [υπάρχοντες] κώδικες.
Επομένως, η “διαδικασία” είναι η δημιουργία μιας μικρής ιστορίας ενός project προσωρινής μορφογένεσης.

“Ό,τι αποκαλούμε “μορφή” είναι το μόνο ορατό αποτέλεσμα συνδιαλλαγών ολοκληρωμένων ή ανολοκλήρωτων δυνάμεων μεταλλαγής.”
[Frederic Kiesler]

“Η έννοια του “τόπου” συνίσταται σε μια ολότητα “κατασκευασμένη” από συμπαγή πράγματα που έχουν υλική υπόσταση, σχήμα, υφή και χρώμα. Όλα αυτά μαζί καθορίζουν έναν “περιβαλλοντικό χαρακτήρα” που είναι η ουσία του τόπου. Γενικά ένας τόπος περικλείει εξ ορισμού έναν χαρακτήρα ή μια “ατμόσφαιρα”. Άρα, ένας τόπος είναι ένα ποιοτικό “καθολικό” φαινόμενο που δεν μπορούμε να το περιορίσουμε σε καμιά από τις ιδιότητές του, όπως οι χωρικές σχέσεις, χωρίς να χάσει τη συμπαγή του φύση.”
[Ch. Norberg-Schulz,
“Genius Loci: towards a phenomenology of architecture”]

Η αρχιτεκτονική δεν είναι παρά ένα μήνυμα που μεταφέρεται από την ύλη, μεταξύ της φύσης και του ανθρώπου.

Ο άνθρωπος οφείλει να συμβολίσει την κατανόηση της φύσης και ο συμβολισμός με τη σειρά του υποδηλώνει ότι ένα νόημα που έχει γίνει εμπειρία, “μεταφράζεται” σε ένα άλλο μέσο.

Στο πλαίσιο της διπλωματικής εργασίας, η παραπάνω θέση αποτέλεσε όχι μόνο κίνητρο δημιουργίας αλλά και σχεδιαστική θέση απέναντι στο χώρο που επρόκειτο να δημιουργηθεί.

Για το λόγο αυτό, κύρια βασική συνθετική θέση είναι, μέσα από το σχεδιασμό της συγκεκριμένης κατοικίας, να διερευνηθεί και να ενισχυθεί η σχέση του ανθρώπου με αναπηρία τόσο με το κοινωνικό όσο και με το φυσικό περιβάλλον.

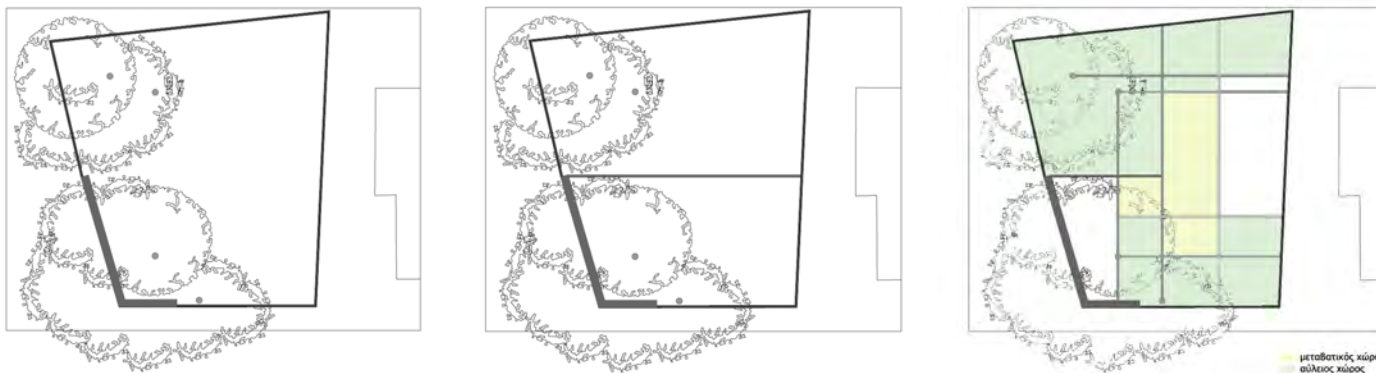
Η διερεύνηση της σχέσης φυσικού και κτιστού περιβάλλοντος εκδηλώνεται σε αρχιτεκτονικό επίπεδο με τρεις διαφορετικούς τρόπους.

Ο πρώτος τρόπος που χαρακτηρίζει την πιθανή σχέση φύσης και δομημένου χώρου αναφέρεται στην εισβολή της αρχιτεκτονικής στη φύση, με σχεδιαστικό στόχο τη δημιουργία ενός δυναμικού διαλόγου με τον περιβάλλοντα χώρο. Η αφετηρία της συνθετικής αυτής θέσης συνοψίζεται στην έννοια της αντιπαράθεσης φυσικού και τεχνητού περιβάλλοντος και, κατ' επέκταση, γεωμετρίας και φύσης.

Η δεύτερη προσέγγιση της σχέσης ανάμεσα στο δομημένο και τον περιβάλλοντα χώρο προσδιορίζει την εισβολή της φύσης στην αρχιτεκτονική, η οποία χαρακτηρίζεται από τη διάχυση του φυσικού περιβάλλοντος στο χώρο και την αφομοίωση του αρχιτεκτονικού στοιχείου από το φυσικό περιβάλλον.

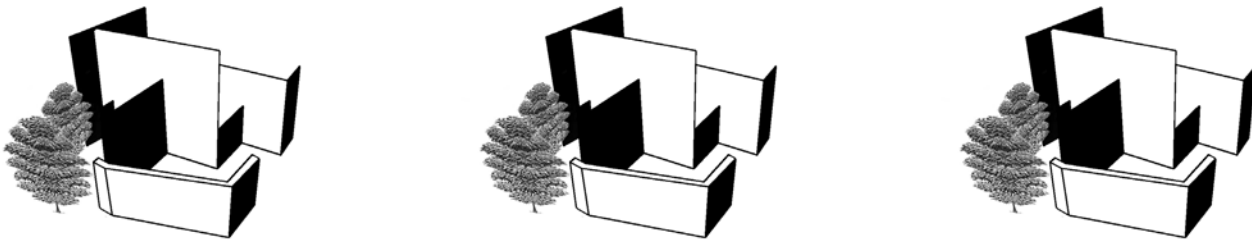
Σε αντίθεση με τα παραπάνω, η αφετηρία της συγκεκριμένης σύνθεσης συνοψίζεται στην έννοια της συνύπαρξης φυσικού και τεχνητού περιβάλλοντος, παλιού και καινούριου, στο πλαίσιο μιας εναρμονισμένης σχέσης της φύσης με την αρχιτεκτονική, όπου το "φυσικό" νοείται στο σχεδιασμό ως ένα στοιχείο υπολογισμένο με το χώρο.

Το κτίριο της κατοικίας εντάσσεται με τρόπο ομαλό τόσο στο οικόπεδο όσο και στον ευρύτερο αστικό ιστό. Προκειμένου να επιτευχθεί κάτι τέτοιο, κρίθηκε αναγκαία η διατήρηση όλων των υπαρχόντων στοιχείων του οικοπέδου, όπως τα δέντρα που προϋπήρχαν και τα οποία οριοθετούν σχεδιαστικά σε επίπεδο γεωμετρικών χαράξεων το χώρο της νέας κατοικίας, όσο και οι πέτρινοι τοίχοι, οι οποίοι αξιοποιούνται, καθώς εντάσσονται στην αρχιτεκτονική σύνθεση και οριοθετούν ένα νέο χώρο, τον ξενώνα της κατοικίας. Ακόμη, κυρίαρχο υλικό που συναντάται στο κτίριο είναι το ξύλο (ως επένδυση σε δάπεδα και πρόσοψη), ενώ το στοιχείο του νερού (ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο της φύσης) εμφανίζεται στην κατοικία με τη μορφή πισίνας.

Η διερεύνηση της σχέσης φυσικού και κτιστού περιβάλλοντος εκδηλώνεται σε αρχιτεκτονικό επίπεδο με τρεις διαφορετικούς τρόπους.

Ο πρώτος τρόπος που χαρακτηρίζει την πιθανή σχέσης φύσης και δομημένου χώρου αναφέρεται στην εισβολή της αρχιτεκτονικής στη φύση, με σχεδιαστικό στόχο τη δημιουργία ενός δυναμικού διαλόγου με τον περιβάλλοντα χώρο. Η αφετηρία της συνθετικής αυτής θέσης συνοψίζεται στην έννοια της αντιπαράθεσης φυσικού και τεχνητού περιβάλλοντος και, κατ' επέκταση, γεωμετρίας και φύσης.

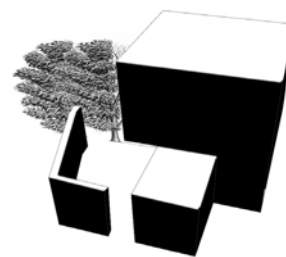
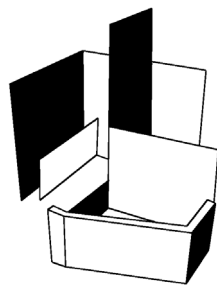
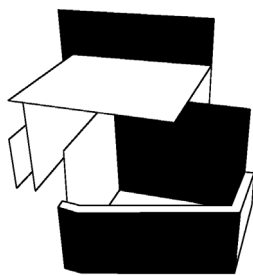

Η δεύτερη προσέγγιση της σχέσης ανάμεσα στο δομημένο και τον περιβάλλοντα χώρο προσδιορίζει την εισβολή της φύσης στην αρχιτεκτονική, η οποία χαρακτηρίζεται από τη διάχυση του φυσικού περιβάλλοντος στο χώρο και την αφομοίωση του αρχιτεκτονικού στοιχείου από το φυσικό περιβάλλον.

Σε αντίθεση με τα παραπάνω, η αφετηρία της συγκεκριμένης σύνθεσης συνοψίζεται στην έννοια της συνύπαρξης φυσικού και τεχνητού περιβάλλοντος, παλιού και καινούριου, στο πλαίσιο μιας εναρμονισμένης σχέσης της φύσης με την αρχιτεκτονική, όπου το "φυσικό" νοείται στο σχεδιασμό ως ένα στοιχείο

Το κτίριο της κατοικίας εντάσσεται με τρόπο ομαλό τόσο στο οικόπεδο όσο και στον ευρύτερο αστικό ιστό. Προκειμένου να επιτευχθεί κάτι τέτοιο, κρίθηκε αναγκαία η διατήρηση όλων των υπαρχόντων στοιχείων του οικοπέδου, όπως τα δέντρα που προϋπήρχαν και τα οποία οριοθετούν σχεδιαστικά σε επίπεδο γεωμετρικών χαράξεων το χώρο της νέας κατοικίας, όσο και οι πέτρινοι τοίχοι, οι οποίοι αξιοποιούνται, καθώς εντάσσονται στην αρχιτεκτονική σύνθεση και οριοθετούν ένα νέο χώρο, το δωμάτιο κήπου της κατοικίας. Ακόμη, κυρίαρχο υλικό που συναντάται στο κτίριο είναι το ξύλο (ως επένδυση σε δάπεδα και πρόσοψη), ενώ το στοιχείο του νερού (ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο της φύσης) εμφανίζεται στην κατοικία με τη μορφή πισίνας.

Στην ουσία, η αρχιτεκτονική του κτιρίου επηρεάζεται από στοιχεία της φυσικής πραγματικότητας και, επηρεαζόμενη, την αναδημιουργεί και την προβάλλει.

Στο πλαίσιο της διπλωματικής εργασίας, στόχος είναι αρχιτεκτονική επέμβαση και περιβάλλοντας χώρος όχι μόνο να συνυπάρχουν, αλλά και να αναπτύσσουν μία αρμονική σχέση.

Με τον τρόπο αυτό, το άτομο με αναπηρία, που αποτελεί και τον κάτοικο του συγκεκριμένου κτιρίου, έχει τη δυνατότητα να έρθει σε ουσιαστική επαφή με το φυσικό περιβάλλον. Εισδύοντας μέσα του η φύση, γίνεται ένα στοιχείο της ψυχής του. Κάτι πολύ σημαντικό, ειδικά αν σκεφτούμε τον σύγχρονο “αρτιμελή” άνθρωπο της πόλης, που στοχεύει διαρκώς να εξασφαλίζει ολοένα και πιο θεαματικές ανέσεις στη διαβίωσή του, ξεχνώντας ωστόσο πόσο αναζωογονητική και αναγκαία είναι η επαφή του με τη φύση.

Κατ’ επέκταση, η σχέση του χώρου διαβίωσης με τη φύση και η σχέση του ανθρώπου με τη φύση είναι δύο παράμετροι που στο πλαίσιο της διπλωματικής εργασίας αποτελούν και σχεδιαστικό στόχο, ώστε το άτομο με αναπηρία να βρίσκεται σε διαρκή επαφή με το φυσικό περιβάλλον, που αποτελεί πηγή αρμονίας και ισορροπίας. Ακόμη, με τον τρόπο αυτό δίνεται η ευκαιρία σε ένα άτομο με σωματική δυσχέρεια να μετακινηθεί όχι μόνο μέσα στα αυστηρά οριοθετημένα πλαίσια μιας κατοικίας, αλλά να βιώσει όλο τον περιβάλλοντα χώρο, ενώ παράλληλα καλλιεργείται η εξωστρέφεια και ενθαρρύνεται η αυτενέργεια του ατόμου.

Σχεδιαστική πρόθεση της διπλωματικής εργασίας είναι να διερευνηθούν οι δυνατότητες ενός σύγχρονου περιβάλλοντος κατοικίας να φιλοξενεί και να ενεργοποιεί μια δημιουργική ζωή στο εσωτερικό της.

Σχεδιαστικοί στόχοι της διπλωματικής εργασίας, πέρα από τη λειτουργικότητα, την ελκυστικότητα της αρχιτεκτονικής πρότασης και την ευελιξία, είναι η συσχέτιση της κατοικίας με το περιβάλλον, δηλαδή η συνύπαρξη φυσικού και τεχνητού, παλιού και καινούριου, καθώς και η εύκολη πρόσβαση και εξυπηρέτηση του ατόμου με κινητική δυσκολία.

Οι αρχικές γεωμετρικές χαράξεις της σύνθεσης υπαγορεύονται από τα υπάρχοντα στοιχεία, που καθορίζουν τη φυσιολογία του οικοπέδου, όπως τα όρια του οικοπέδου, τα υπάρχοντα αρχιτεκτονικά στοιχεία στο χώρο, όπως οι παλιοί πέτρινοι τοίχοι, καθώς και η διατήρηση της υπάρχουσας φύτευσης. Σε δεύτερο επίπεδο, ακολουθούν οι γεωμετρικές χαράξεις που υπαγορεύουν την οργάνωση του χώρου και την οριοθέτηση των μεταβατικών χώρων. Οι χαράξεις διαμορφώνονται έτσι ώστε να τονιστεί ο πυρήνας της σύνθεσης, που είναι ο κεντρικός μεταβατικός χώρος. Όλες οι διαδρομές ξεκινούν, περνούν, καταλήγουν, διοχετεύονται από και προς τα εκεί. Επίσης, διαμορφώνονται αύλειοι χώροι γύρω από την κατοικία, με ιδιαίτερη έμφαση στην ευελιξία τους. Έτσι, διαμορφώνονται αύλειοι και ημιυπαίθριοι χώροι πιο “δημόσιοι”, που επιτρέπουν την οπτική επαφή, αλλά και άλλοι, πιο “ιδιωτικού” χαρακτήρα – ο καθένας με το δικό του χαρακτήρα.

Η ταυτότητα της αρχιτεκτονικής σύνθεσης, μορφοπλαστικά, υπακούει σε μια συνθετική λογική ήπια και απλή, με κύριο στόχο την ομαλή ένταξη στον αστικό ιστό, όπου κυριαρχούν η αναζήτηση του σαφούς και απέριπτου, του γεωμετρικά ισόρροπου και ορθολογικά αρμονικού.

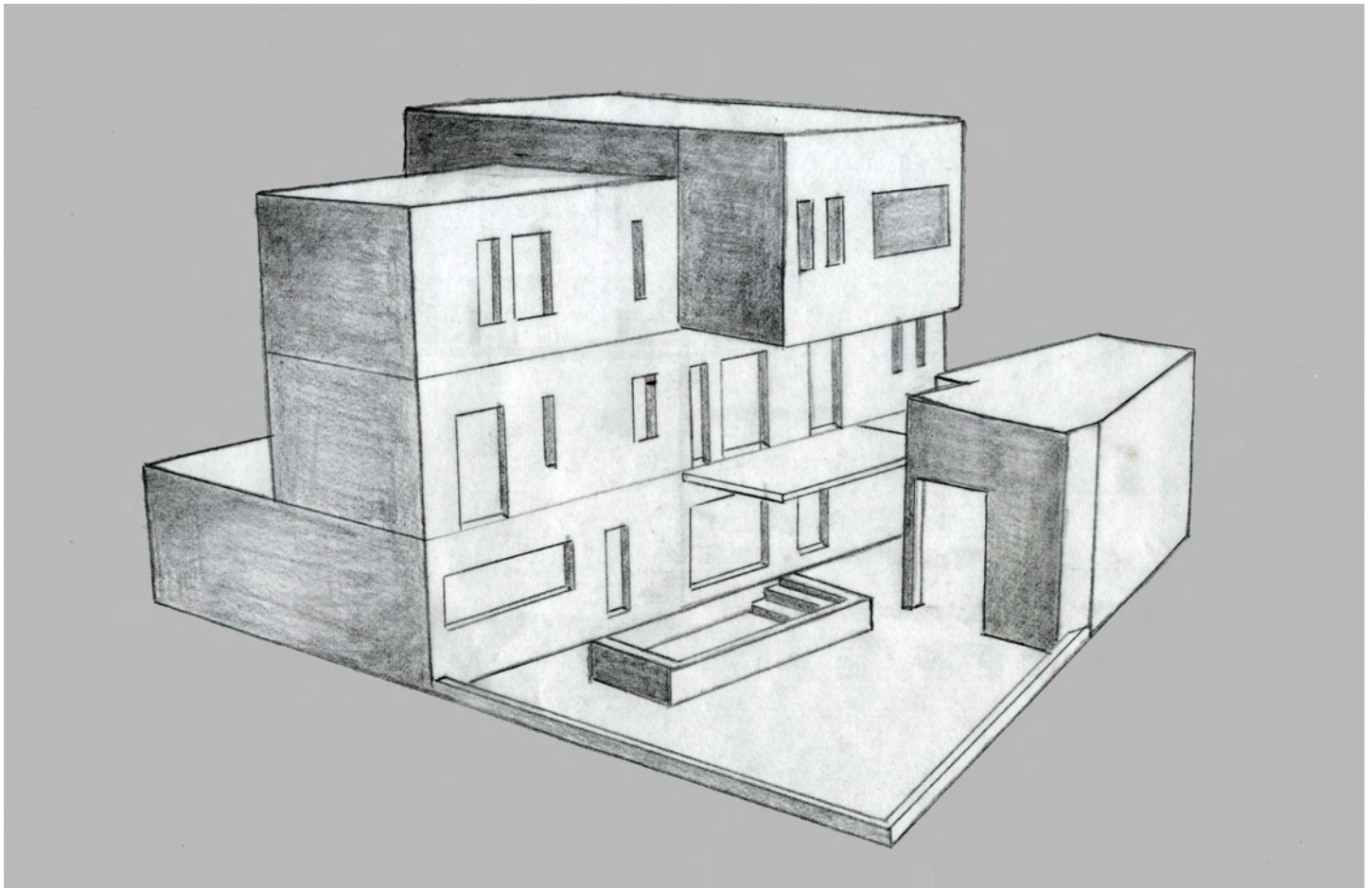
Με την έννοια αυτή, η γεωμετρία δεν εμφανίζεται στη σύνθεση της κατοικίας μόνο ως μορφολογικό στοιχείο, αλλά υπαγορεύει και την εσωτερική διάρθρωση του κτιρίου και την κατανομή των χώρων.

Το οργανόγραμμα των χώρων και ο σχεδιασμός καθορίστηκαν με βάση τον αριθμό των κατοίκων που προορίζεται να φιλοξενήσει η συγκεκριμένη κατοικία, τη μορφή που παίρνει η κατοικία, την κατάλληλη ένταξη των επιφανειών πρασίνου, την εύκολη πρόσβαση και εξυπηρέτηση του ατόμου με κινητική δυσχέρεια, καθώς και τις λειτουργικές ανάγκες, όπως η οργάνωση, οι σχέσεις των χώρων, οι απαιτούμενες και προσφερόμενες επιφάνειες, οι δυνατότητες και οι απαιτήσεις των χώρων και, τέλος, ο φωτισμός.

Οι όψεις, οι κατόψεις, τα ανοίγματα, τα δάπεδα, οι φυτεύσεις και τα γεωμετρικά χαρακτηριστικά εξετάζονται ως ένα σύνολο στοιχείων οπτικών, όπως είναι τα γεωμετρικά χαρακτηριστικά και το χρώμα, αφής, υφής, οσμής, κιναισθητικών στοιχείων, δηλαδή στοιχείων αντίληψης κατά τη μετακίνηση, με άλλα λόγια στοιχείων που προσδιορίζονται από την αντίληψη. Ακόμη, το ενδιαφέρον μετατοπίζεται και στη λογική των σημάτων, των ενδεικτών, της άρθρωσης και άλλων συστατικών της αρχιτεκτονικής ερμηνείας αλλά και του σχεδιασμού.

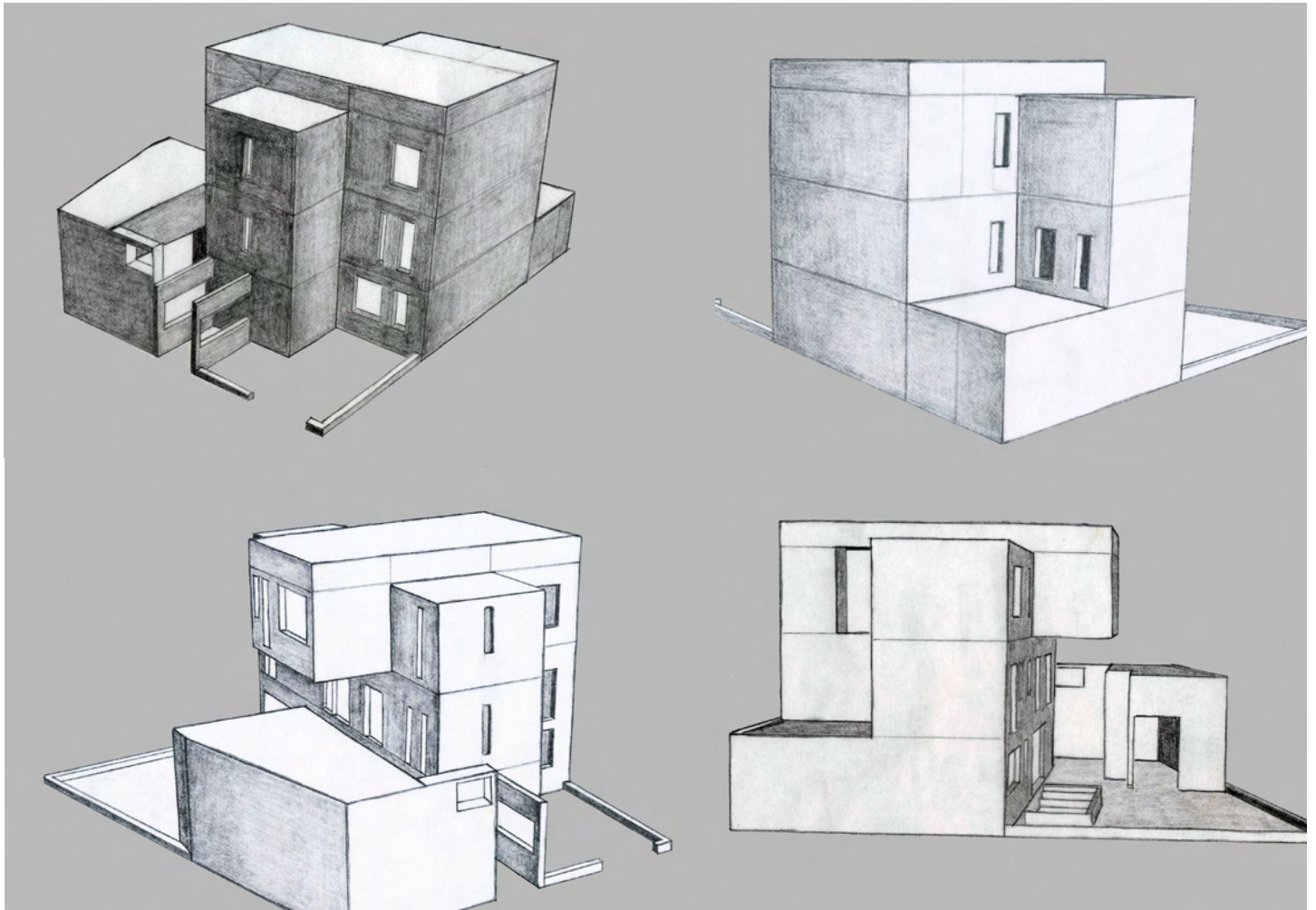
Πέρα από αυτό, η αρχιτεκτονική γλώσσα προσφέρει στον κάτοικο με κινητικές δυσκολίες το σημείο εκκίνησης για να παίξει με τις έννοιες του συνεχούς και του ασυνεχούς. Αυτό συμβαίνει γιατί η μεταβολή του οπτικού του ενδιαφέροντος δημιουργείται επιφανειακά από την αδιάκοπη έλξη εικόνων. Η μεταβολή του βλέμματος από ένα στοιχείο του χώρου σε άλλο, φανερώνει την ευκρίνεια της σύλληψης, την έλξη του ενδιαφέροντος και την προτροπή για κίνηση.

Με την έννοια αυτή το αρχιτεκτονικό έργο δημιουργεί ένα δικό του αντιληπτικό περιβάλλον, όπου οργανώνονται τα κενά και τα πλήρη, ο χώρος και τα υλικά χαρακτηριστικά.

Η μετακίνηση παρουσιάζεται ως βασικό στοιχείο της σύνθεσης, η οποία συντίθεται και διαρθρώνεται από τους άξονες.

Το νόημα “μετακίνηση” είναι η αφετηρία, το υλικό και το μέσο του αρχιτεκτονικού σχεδιασμού. Το νόημα “μεταβλητότητα” εμπεριέχεται στο σχεδιασμό του χώρου με την έννοια της κίνησης του ανθρώπου στο χώρο, καθώς και σε συνάρτηση με τη σχέση φυσικού και κτιστού.

Οι αρχιτεκτονικές μορφές προσφέρονται ως ελεύθερες επιφάνειες, ορίζοντας ένα πλαίσιο που κατευθύνει τις οπτικές γωνίες. Από την άλλη, το φυσικό περιβάλλον ορίζεται ως ένα ρευστό περιβάλλον, μέσα από τη δημιουργία διαφορετικών σημείων έλξης του ενδιαφέροντος. Η αρχιτεκτονική κρατάει μια στάση απέναντι στους κατοίκους και απέναντι στη φύση, κι αυτή η στάση σημαδεύει την αρχιτεκτονική ιστορία, σαν να την επεξηγεί.

Η περιγραφή και η ποιότητα της μετακίνησης εδώ αποκτά υπόσταση με ράμπες, διαδρόμους, με το πλάτος του δρόμου ή του διαδρόμου, με τα ύψη των αρχιτεκτονικών στοιχείων που “συναντάει” η μετακίνηση ή μέσα στα οποία συμβαίνει η μετακίνηση. Στη συγκεκριμένη κατοικία, η αρχιτεκτονική δεν είναι μέρος της κίνησης. Το αντίθετο: η κίνηση είναι μέρος της αρχιτεκτονικής.

Με παρόμοιο τρόπο, σε ό,τι αφορά τη διαμόρφωση του εξωτερικού χώρου, δεν απαιτείται τίποτα περισσότερο από την οργάνωση της κίνησης του ανθρώπου σ’ αυτόν, ώστε ο χώρος να αποκτήσει ρευστή μορφή.

Η κίνηση δεν είναι μια προσδιορισμένη ουσία αλλά μια εκτεταμένη και οδηγούσα παρουσία, έτσι ώστε ο χώρος να αποκτά, να δίνει και να συντηρεί την κίνηση αυτή.

Με την έννοια αυτή, αν κίνητρο του αρχιτεκτονικού σχεδιασμού αποτελεί η ανθρώπινη δράση και κίνηση κατά μήκος μιας σταθερής πορείας, τότε απώτερος στόχος είναι η αναζήτηση της απόλυτης ισορροπίας του ανθρώπου με τη φύση.

Δεδομένου ότι το πρόβλημα της ανθρώπινης υπόστασης είναι ο “ορισμένος χώρος”, ο ορισμός του χώρου στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό γίνεται περισσότερο ένα μέσο παρά ένας σκοπός. Με την έννοια αυτή, ένα περιβάλλον γίνεται αντιληπτό μόνο όταν ο ίδιος ο άνθρωπος έχει συνείδηση των φυσικών ορίων του ή όταν βιώνει τον οπτικό του ορισμό.

Στόχος είναι να καταγραφούν εξαιρετικά ευαίσθητες ποιότητες χώρων, όπου αναδεικνύεται η μετάβαση – το κατώφλι, το πέρασμα, η συνέχεια και η ασυνέχεια των χώρων, ο διάδρομος και ο ημιυπαίθριος χώρος.

Έτσι, η προβολή και η διαφοροποίηση των λειτουργικών ενοτήτων επιδιώκεται να γίνει με τη βοήθεια της βασικής ραχοκοκαλιάς των κινήσεων.

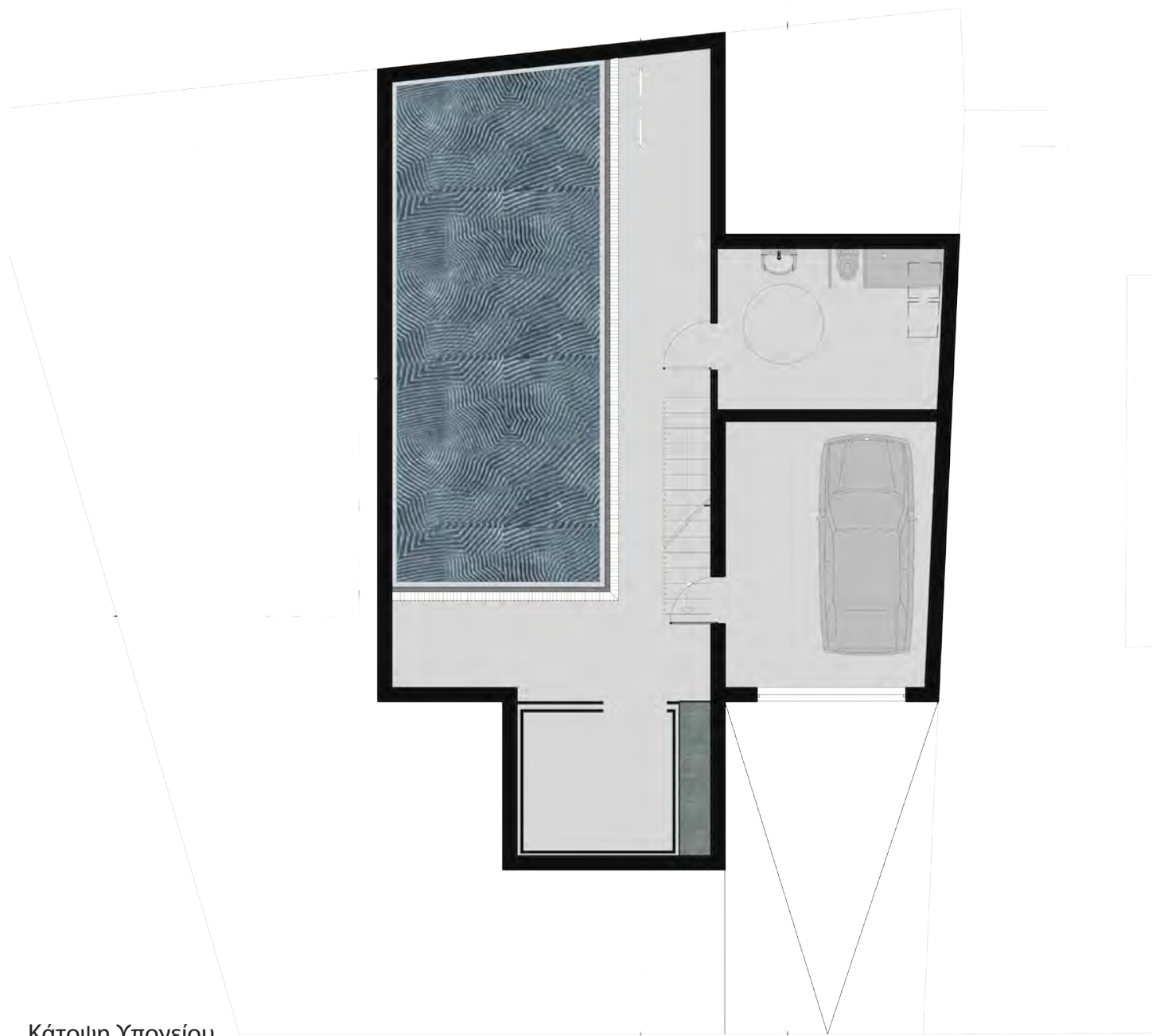
Ο ρόλος της κίνησης στο κτίριο διατυπώνεται μέσα από ένα σύμπλεγμα διαδρομών, ένα σύστημα μετακινήσεων.

Εσωτερικά, η πρόταση αναπτύσσεται με κεντρικό συνθετικό στοιχείο ένα εσωτερικό αίθριο. Πρόκειται για μια ιδέα ενός “συνθετικού κενού”, που αντιστοιχεί στην αντίληψη του εσωτερικού χώρου ως ένα τμήμα υπαίθριου χώρου, χώρου ενοποίησης της κατοικίας, άμεσα προσπελάσιμου από τις διαδρομές που καταλήγουν σε αυτόν, ενός χώρου που αποτελεί την καρδιά της κτιριακής σύνθεσης.

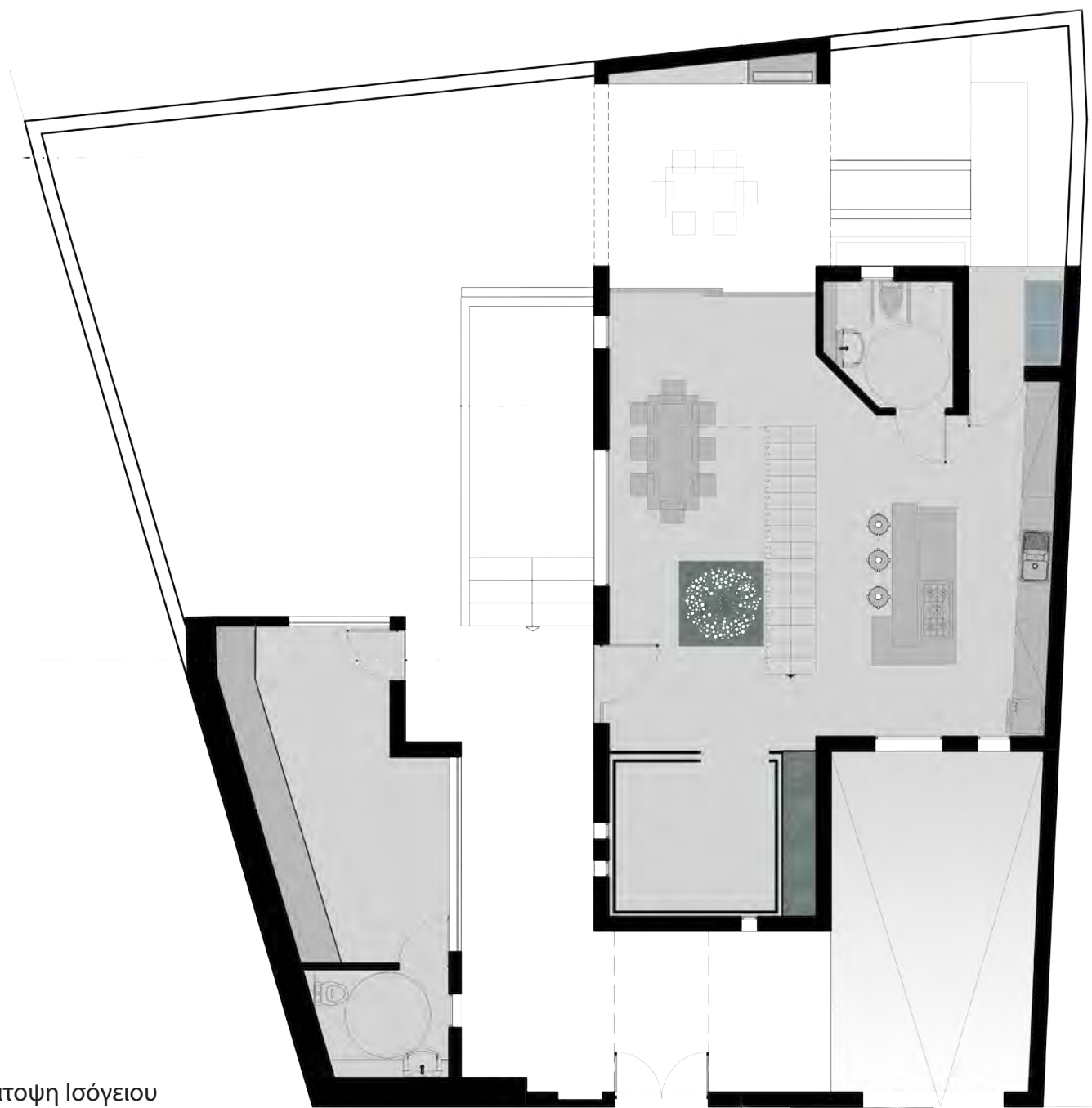
Το κτίριο βασίζεται σε μια συνθετική δομή, με εσωτερική δυναμική που προκύπτει από τη συνδυαστική των αρχιτεκτονικών όγκων, των υπαίθριων και ημιυπαίθριων χώρων και των αξόνων διέλευσης. Ιδιαίτερη έμφαση στη συνολική σύνθεση δίνεται στην ποιότητα των υπαίθριων χώρων που ορίζονται από τη κτιριακή μάζα, καθώς και στην ποικιλία του μικροπεριβάλλοντος που ορίζουν οι ενότητες αυτές.

Με την έννοια αυτή, στο πλαίσιο της διπλωματικής εργασίας, η αρχιτεκτονική μπορεί να προσδιοριστεί ως σύνθεση διαδρομών, ταυτόχρονων και ετερόχρονων αντιληπτικών εμπειριών και ως σύνθεση της “διαδρομής” μέσα στο κτίριο με υλικά και χωρικά στοιχεία.

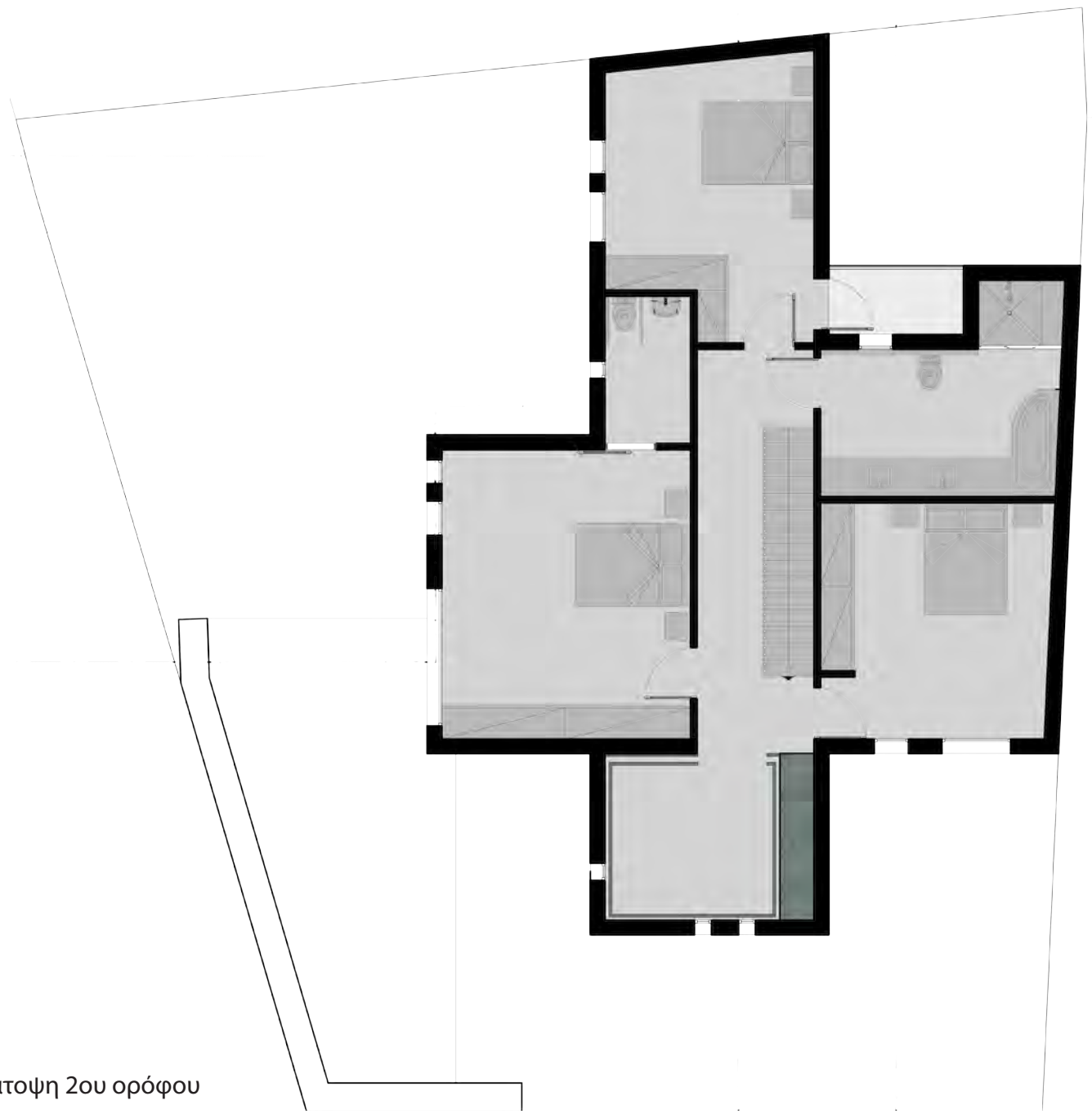
Κάτοψη Υπογείου

Κάτοψη Ισόγειου

Κάτοψη Ορόφου

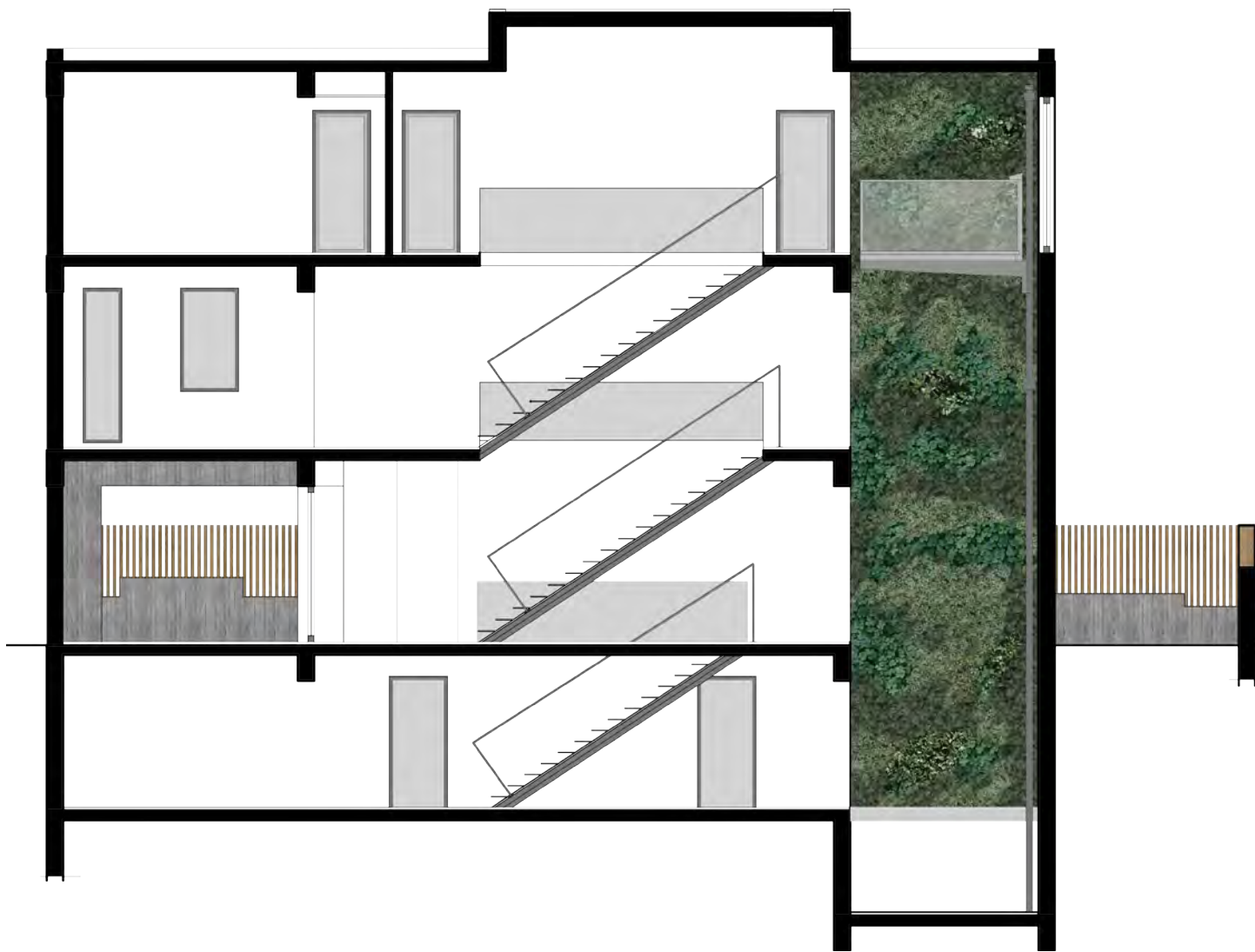
Κάτοψη 2ου ορόφου

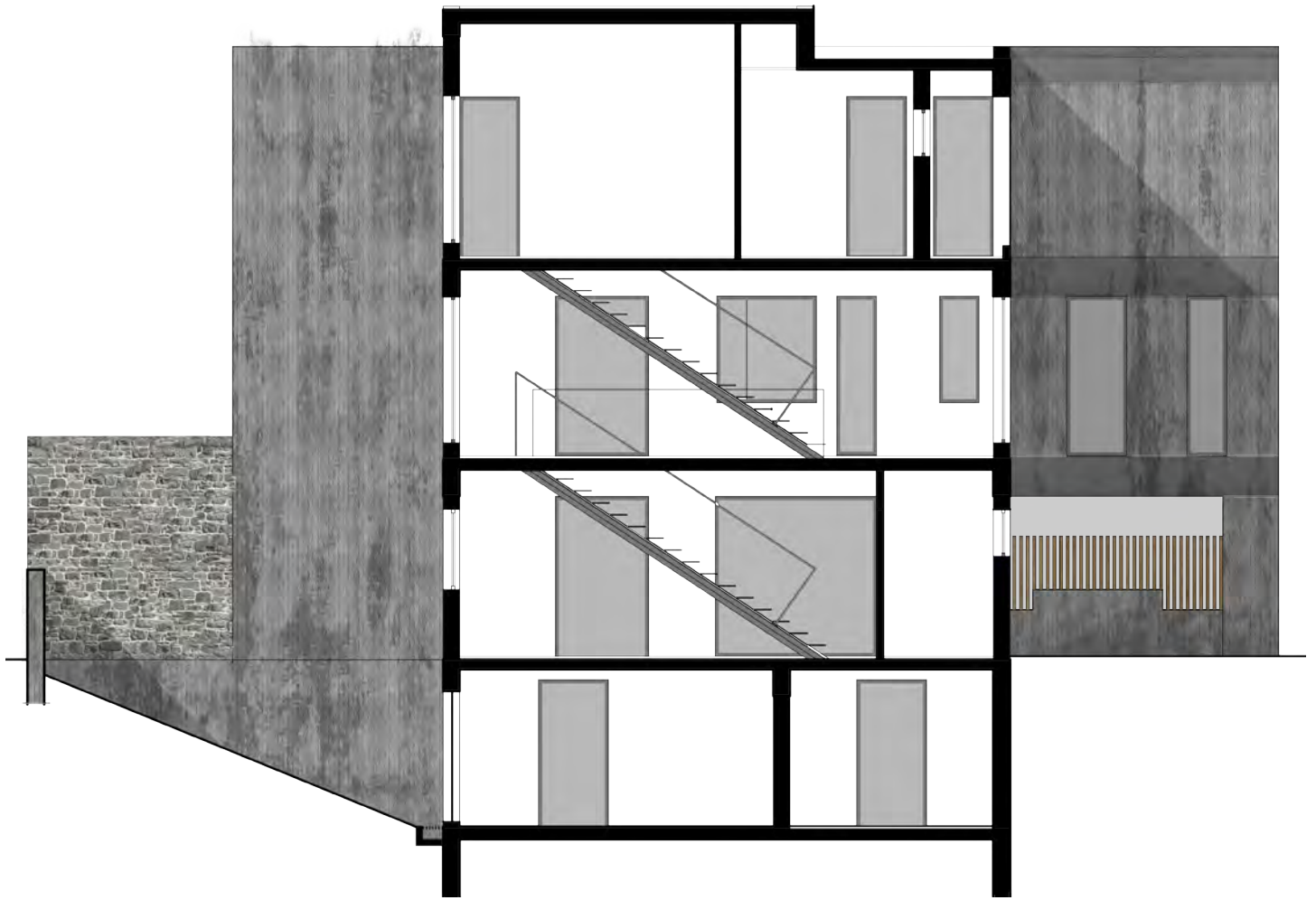
Οψοτομή

Οψοτομή

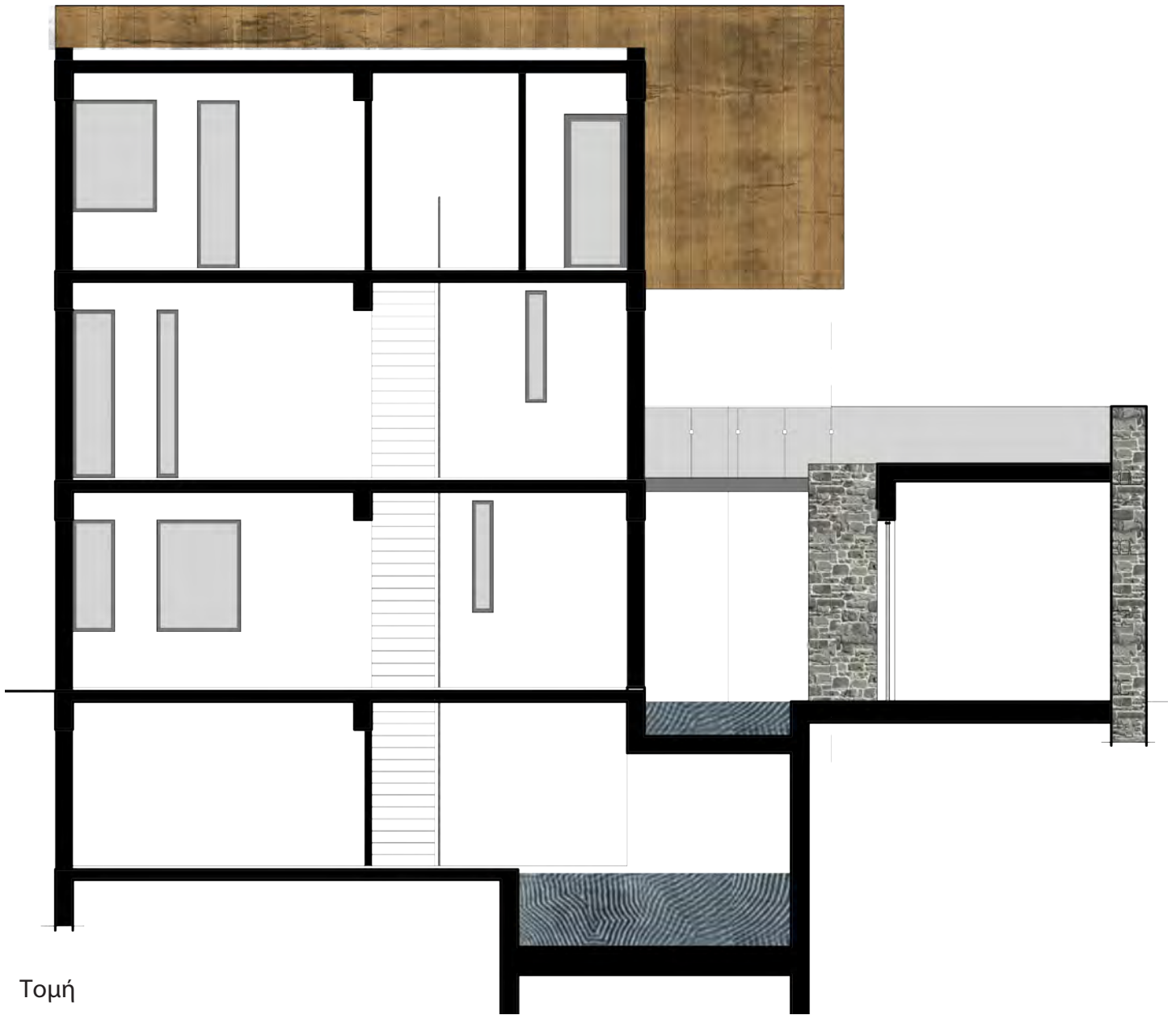
Τομή

Τομή

Τομή

Τομή

